

Interview door Ytje Stevens: Prediker met liefde voor het pastoraat

Uit: De Eredienstkrant (GKV Groningen-Oost), mei 2011

"Voor een duet van twee mannelijke alten mag je mij midden in de nacht wakker maken", schreef dominee van der Leest op de site van Groningen-Oost. Hij houdt van klassieke muziek, maar ook van klezmer, leest veel en gaat graag met zijn vrouw naar een museum, concert, film of tentoonstelling. Voor deze hobby's krijgt hij alle tijd, want per 1 juni 2011 gaat dominee van der Leest met emeritaat.

Hij en zijn vrouw verheugen zich daarop. "Mijn man heeft een ontzettende werkijver," vertelt mevrouw van der Leest, "zijn werk is eigenlijk altijd nummer één. Straks heeft hij alle tijd voor zijn liefhebberijen en kunnen we zomaar een dagje naar ons kleinkind in Zwolle." "Of een cursus volgen," vult haar man aan, "bijvoorbeeld twintig lessen over de cantates van Bach. Een vrijwilligersbaan kan ook, zo iets als gids in de Bernardushof in Aduard."

Wat was vooral een mooie periode in uw loopbaan als predikant?

De negentien jaar in Groningen Oost was een buitengewoon boeiende en dynamische periode. Ik zat constant in de groei door al de uitdagingen die op mij afkwamen. Voortdurend werd ik door gemeentelieden getest in mijn opvattingen. Bijvoorbeeld: Ik heb het lichaam van een vrouw, maar ik ben een man, mag ik mij laten opereren? Of: Ik ben geen kerklid, maar ik ben het wel eens met het huwelijksformulier. Kan ik hier samen met mijn vrouw, die wel lid is, een kerkelijke bevestiging van mijn huwelijk krijgen? Zo kwam ik nog veel meer vragen tegen. Ik werd steeds geprikkeld en uitgedaagd.

Leven met God kan uit pieken en dalen bestaan. Hoe doet u dat als u in zo'n dal zit en u moet preken?

Voor mij is de verbondenheid met God een soort rustige rode draad. Niet met hele hoge pieken en eigenlijk ook niet met dalen. Alleen in mijn depressieve periode, toen ik in therapie zat, ging ik wel eens met lood in de schoenen de kansel op, maar al prekend ging die somberheid weer over. Elke keer drong het weer tot me door hoe mooi het is kind te zijn van God. Daar twijfelde ik ook niet aan, maar het raakte mij in die tijd niet altijd even sterk. Al hangt mijn geloof in God gelukkig niet van mijn beleving af. Ik vergelijk het wel eens met een trein, om een bekend beeld te gebruiken. De locomotief is Christus als de geloofsinhoud, dan krijg je de wagon met de geloofsdaad en daarna de wagon met de geloofsbeleving. Ik zal niet zo gauw in de valkuil stappen dat het gaat om de laatste wagon, de beleving. Dat laatste wagonnetje kan op eigen kracht niet in beweging blijven, daarvoor moet je bij de Locomotief zijn.

Wilt u wat vertellen over die depressieve periode?

In mijn leven voor 2000 leed ik aan een chronische lichte depressie. Ik ben uiteindelijk in therapie gegaan van 1998 tot 2001. Het bleek dat de depressie het gevolg was van onverwerkte negatieve dingen uit mijn jeugd en die ben ik toen onder ogen gaan zien. Ik heb de pijn ervan gevoeld en er verdriet over gehad en toen raakte het zijn grip op mij kwijt. Ik sta nu veel neutraler en prettiger in het leven en daarom gun ik iedereen therapie.

In mijn pastorale bezoeken hoor ik veel erge verhalen van mensen. In de therapieperiode was dat wel eens lastig, dan trokken die verhalen mij de put in. Mensen zijn veel opener geworden, bijvoorbeeld over seksueel misbruik. Dat soort verhalen vond ik heel zwaar, maar het was ook mooi om te zien hoe goed het mensen doet als ze erkenning krijgen. Ik heb wel eens als kritiek gehad op mijn preken dat ik vaak aandacht vraag voor de donkere kant van het leven, maar dat is natuurlijk een heel dominante lijn in de contacten die ik heb. Echt schrikbarend hoe mensen in hun jeugd in mijn beleving soms in een soort concentratiekamp gezeten hebben. Dat grijpt mij altijd weer aan.

Uw werk bestaat uit veel verschillende taken, zoals: preken maken, kerkdiensten leiden, vergaderingen bijwonen, pastorale bezoeken afleggen. Waar lag uw hart?

Ik vind heel veel dingen erg leuk om te doen. Maar als ik moet kiezen, dan kies ik toch het pastoraat. Daar heb ik het meeste over gelezen en nagedacht. Therapie was ook een soort opleiding tot het pastoraat.

In de afgelopen twintig jaar is er op allerlei gebied veel veranderd in Groningen Oost. Hoe kijkt u daarnaar?

Ik vind het een heel goede ontwikkeling dat wij steeds meer delegeren. We zijn ervan afgestapt dat een klein groepje leiders alles doet. Steeds meer werkzaamheden worden door gemeenteleden gedaan. In onze gemeente zijn wel driehonderd leden die in commissies een bepaalde functie vervullen, van bloemenverzorger tot aan financieel manager.

Wat ik ook een positieve ontwikkeling vind is dat gemeenteleden minder afhankelijk zijn van wat 'de leiding' zegt. Mensen gaan zelf voor hun standpunten staan.

En ik ben blij met de verandering in hoe we met de tucht omgaan. We hebben meer oog gekregen voor onmachtssituaties. De vrijheid van keuzes van mensen is soms minder groot dan je denkt. Accepteer het dat mensen soms in een situatie zitten waar je niet blij mee bent, maar die je maar moeilijk kunt veranderen. Ik vind dat je mensen alleen van het Avondmaal mag afhouden als iemand fundamenteel het christelijk geloof afwijst en dus Christus niet meer als Heer en Redder erkent. Of als je met je gedrag anderen beschadigt. Als iemand bijvoorbeeld samenwoont en kinderen krijgt, is dat bijbels gezien niet goed, maar ik denk niet dat je kunt zeggen dat iemand daarmee per definitie over de hele linie ontrouw is aan Christus. Maar als een man zijn huwelijk opblaast door er met zijn vriendin vandoor te gaan of met zijn tengels niet van zijn dochter kan afblijven, dan zeg ik: jij hoort niet thuis aan het Avondmaal.

Onze valkuil is dat je te vriendelijk wordt en te weinig appelerend bent. Maar ik heb liever die valkuil dan de mogelijkheid dat je mensen in een gecompliceerde of een kwetsbare situatie van je afslaat. Ik meen te kunnen zeggen dat dit spoort met de manier waarop Christus omging met de mensen. Hij maakte zich alleen kwaad op foute kerkelijke leiders, maar met 'de zondaars en tollenaars' ging Hij vol mededogen om.

Hoe kijkt u aan tegen de veranderingen op liturgisch gebied?

Ik ben er heel blij mee dat we de kramp kwijt zijn van dat dingen precies zo moeten en niet anders. Dat vind ik een geweldige vooruitgang. Ik vind het ook een verrijking dat we uit een veel breder scala van liederen kunnen kiezen.

Wat ik blijf betreuren is dat de leiding aan de muzikale kant van de eredienst nog te weinig professioneel is. In Oost hebben wij gelukkig goede musici, maar naar mijn idee benutten we de muzikale en tekstuele deskundigheid onder ons te weinig. Ik denk dat je veel weerstand op liturgisch gebied kunt overwinnen door meer op de kwaliteit te letten. Lieder die tekstueel of muzikaal benedenmaats zijn, moeten we in de kerkdienst niet willen zingen. Maar ja, de liedkeuze laten we over aan mensen die er niet voor opgeleid zijn die kwaliteit te bewaken en daar reken ik mijzelf ook toe. We zouden daar een betaalde kracht voor aan moeten stellen die er door zijn opleiding echt verstand van heeft. Helaas, aan kwaliteit hebben we als gereformeerden nooit aandacht gegeven en zo oogsten we nu wat we liturgisch gezaaid hebben.

Wat is het grootste compliment dat u ooit kreeg?

En kind noemde mij een keer Jezus, maar ik denk dat dit alleen kwam door mijn haren en baard. Ook een volwassen gemeentelid zei eens dat hij in mij Christus had gezien. Daar ga ik voor, dat je mensen iets laat ervaren van de liefde van Christus.

Wat kunt u zegen over uw samenwerking met Jan Willem Roosenbrand?

Die was goed, uiteindelijk konden we altijd door één deur, maar daarin hebben we wel moeten investeren. Als je kijkt naar onze karakters, dan is Jan Willem laconieker dan ik en hij kan gauw iets impulsief doen. Ik denk meer in systemen en zal sneller iets op een rijtje willen zetten. Maar we gingen steeds met elkaar in gesprek over dingen die we lastig vonden bij elkaar. Dat vonden we allebei belangrijk, ook om daarin een voorbeeld te zijn naar de gemeente: al ben je verschillend, ga met elkaar in gesprek.

Zoals in veel pastorieën was mevrouw van der Leest de stille kracht waardoor haar man keihard kon werken. "Haar stabiliteit, betrouwbaarheid en doorzichtigheid waardeer ik erg," zegt dominee van der Leest, "met haar weet je gewoon precies waar je aan toe bent. Thuis heb ik nooit gedoe en mee daardoor kon ik de vele ellende in mijn werk goed aan. Verder heeft ze organisatorisch haar zaakjes goed in de vingers. Indertijd heeft ze eindeloos naar mijn therapieverhalen willen luisteren. En ik vind het zo bewonderenswaardig aan haar dat ze naast dit alles zichzelf niet tekort deed, want ze had haar eigen dingen." Op de vraag wat dan 'haar dingen' zijn, antwoordt mevrouw van der Leest: "Ik houd erg van museumbezoek en tentoonstellingen. Lekker erop uitgaan met een vriendin of op familiebezoek gaan. Ik heb het naar mijn zin in mijn vrijwilligerswerk voor het Grafisch Museum en in Patrimonium ben ik vrijwilliger bij demente bejaarden. Ik doe daar spelletjes en zing met ze, een psalm of iets uit het liedboek."

Na 1 juni gaan dominee van der Leest en zijn vrouw over naar de Columnakerk en houdt hij eerst een time-out van vier maanden. "Tot 1 oktober preek ik nergens en heb ik verder geen verplichtingen. Gewoon even mijn emeritering laten landen. Hoe vind ik dat nu: zondag in, zondag uit niet meer hoeven te preken." Hij en zijn vrouw wonen met veel plezier in hun nieuwe flat aan de Perseusstraat. Vanuit zijn studeerkamer zien ze de Oosterkerk. "Heel klein, maar ik zie het wel. De binding blijft!"